प्रवेश सं० ७६८५

विषयः धर्मशास्त्रम्

क्रम सं०

नाम मनुस्मृतिः

ग्रन्थकार

पत्र सं० १-८.

12028

श्लोक सं०

अक्षर सं० (पंक्तौ) ३९. पंक्ति सं० (पृष्ठे) १०.

आकार: ९.८"×४.२"

लिपिः दे.ना.

आधारः का.

वि० विवरणम् अपू०

पी० एल० यू० पा०—७७ एस० सी० ई०—१६५१—५० ०००

दि. १४३५.

Indira Gandhi National Centre for the Arts

प्र. [illegible]

भात [illegible] संस्थाने [illegible] मा पाते [illegible] मत्रे गुरू जनेग [illegible] वर्षे ॥ दस्र
[illegible] स्नगुरु [illegible] मोद [illegible] ॥

॥मनुस्मृतिः॥ ग्रं १४३५

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ वेदान्तवेद्यमनाद्यजमचिन्त्यमहेतवे प्रपञ्चस्य च योऽपदे परस्मै ब्रह्मणे नमः ॥१॥
स्वयंभुवे नमस्कृत्य ब्रह्मणेऽमिततेजसे ॥ मनुप्रणीतान्विविधान्धर्मान्वक्ष्यामि शाश्वतान् ॥२॥
मनुमेकाग्रमासीनमभिगम्य महर्षयः ॥ प्रतिपूज्य यथान्यायमिदं वचनमब्रुवीत् ॥३॥ भगवं
सर्ववर्णानां यथावदनुपूर्वशः ॥ अन्तरप्रभवानां च धर्मान्नो वक्तुमर्हसि ॥४॥ जरायुजाण्डु
जानां चैव तथा संस्वेदजोद्भिदं ॥ भूतग्रामस्य सर्वस्य उत्पत्तिप्रलयं तथा ॥५॥ आचारं वै
व सर्वेषां कार्याकार्यविनिर्णयं ॥ यथाक्रमं यथायोगं वक्तुमर्हस्यशेषतः ॥६॥ त्वमेको हि
यस्य स्य सर्वस्य विधानस्य स्वयंभुवः ॥ अचिन्त्यस्याप्रमेयस्य कार्यतत्त्वार्थवित्प्रभो
॥७॥ एवं स पृष्टस्तथा सम्यगमितौजा महात्मभिः ॥ प्रत्युवाचार्च्य तान्सर्वान्महर्षीन्श्रू ॥१॥
यतामिति ॥८॥ आसीदिदं तमोभूतमप्रज्ञातमलक्षणं ॥ अप्रतर्क्यमविज्ञेयं प्रसुप्तमिव
सर्वतः ॥९॥ ततः स्वयंभूर्भगवानव्यक्तो व्यंजयन्निदं ॥ महाभूतादिवृत्तौजाः प्रादुरासी

त्तमोनुदः ॥१०॥ योऽसावतीन्द्रियोग्राह्यः सूक्ष्मोऽव्यक्तः सनातनः ॥ सर्वभूतमयोऽचिन्त्यः स एव
स्वयमुद्बभौ ॥११॥ सोऽभिध्याय शरीरात्स्वात्सिसृक्षुर्विविधाः प्रजाः ॥ अप एव ससर्जादौ तासु बी
जमवासृजत् ॥१२॥ तदण्डमभवद्धैमं सहस्रांशुसमप्रभं ॥ तस्मिञ्जज्ञे स्वयं ब्रह्मा सर्व
लोकपितामहः ॥१३॥ आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः ॥ ता यदस्यायनं पूर्वं
तेन नारायणः स्मृतः ॥१४॥ यत्तत्कारणमव्यक्तं नित्यं सदसदात्मकं ॥ तद्विसृष्टः स पुरुषो
लोके ब्रह्मेति कीर्त्यते ॥१५॥ तस्मिन्नण्डे स भगवानुषित्वा परिवत्सरं ॥ स्वयमेवात्मनो ध्या
नात्तदण्डमकरोद्द्विधा ॥१६॥ ताभ्यां स शकलाभ्यां तु दिवं भूमिं च निर्ममे ॥ मध्ये व्योम दिश
श्चाष्टावपां स्थानं च शाश्वतं ॥१७॥ उद्बबर्हात्मनश्चैव मनः सदसदात्मकं ॥ मनसश्चाप्य
हंकारमभिमन्तारमीश्वरं ॥१८॥ महान्तमेव चात्मानं सर्वाणि त्रिगुणानि च ॥ विषयाणां
ग्रहीतॄणि शनैः पञ्चेन्द्रियाणि च ॥१९॥ तेषां त्ववयवान्सूक्ष्मान्षण्णामप्यमितौजसां ॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

संनिरूप्य समा… सर्वभूतानि निर्ममे ॥२०॥ यन्मूर्त्यवयवाः सूक्ष्मास्तस्येमान्याश्रयन्ति षट्॥ तस्माच्छरीरमि-
त्याहुः तस्य मूर्तिं मनीषिणः ॥२१॥ तदाविशन्ति भूतानि महान्ति सह कर्मभिः॥ मनश्चावयवैः सू-
क्ष्मैः सर्वभूतकृदव्ययं ॥२२॥ तेषामिदं तु सप्तानां पुरुषाणां महौजसां॥ सूक्ष्माभ्यो मूर्तिमात्राभ्यः
संभवत्यव्ययाद्व्ययं ॥२३॥ आद्याद्यस्य गुणं त्वेषामवाप्नोति परः परः॥ यो यो यावतिथश्चैषां स स
तावद्गुणः स्मृतः ॥२४॥ सर्वेषां तु स नामानि कर्माणि च पृथक् पृथक्॥ वेदशब्देभ्य एवादौ पृ-
थक् संस्थाश्च निर्ममे ॥२५॥ कर्मात्मनां च देवानां सोऽसृजत्कर्मणां प्रभुः॥ प्राणिनां प्रभुः॥
साध्यानां च गणं सूक्ष्मं यज्ञं चैव सनातनं ॥२६॥ अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्म सनातनं॥ ॥२॥
दुदोह यज्ञसिद्ध्यर्थमृग्यजुःसामलक्षणं ॥२७॥ कालं कालविभक्तीश्च नक्षत्राणि ग्र-
हांस्तथा॥ सरितः सागरान् शैलान् समानि विषमाणि च ॥२८॥ तपो वाचं रतिं चै-
व कामं च क्रोधमेव च॥ सृष्टिं ससर्ज चैवेमां स्रष्टुमिच्छन्निमाः प्रजाः ॥२९॥

कर्मणां च विवेकाय धर्माधर्मौ व्यवेचयत्॥ द्वन्द्वैरयोजयच्चेमाः प्रजाः सुखदुःखादिभिः ॥३०॥
अण्व्यो मात्रा विनाशिन्यो दशार्धानां तु याः स्मृताः॥ ताभिः सार्धमिदं सर्वं संभवत्यनुपूर्वशः ॥३१॥
यं तु कर्मणि यस्मिन् स न्ययुंक्त प्रथमं प्रभुः॥ स तदेव स्वयं भेजे सृज्यमानः पुनः पुनः ॥३२॥ हिंस्राहिं-
स्रे मृदुक्रूरे धर्माधर्मावृतानृते॥ यद्यस्य सोऽदधात्सर्गे तत्तस्य स्वयमाविशत् ॥३३॥ यथर्तुलिं-
गान्यृतवः स्वयमेवर्तुपर्यये॥ स्वानि स्वान्यभिपद्यन्ते तथा कर्माणि देहिनः ॥३४॥ लोकानां
तु विवृद्ध्यर्थं मुखबाहूरुपादतः॥ ब्राह्मणं क्षत्रियं वैश्यं शूद्रं च निरवर्तयत् ॥३५॥ द्विधा कृत्वा-
त्मनो देहमर्धेन पुरुषोऽभवत्॥ अर्धेन नारी तस्यां स विराजमसृजत्प्रभुः ॥३६॥ तपस्तप्त्वासृज-
द्यं तु स स्वयं पुरुषो विराट्॥ तं मां वित्तास्य सर्वस्य स्रष्टारं द्विजसत्तमाः ॥३७॥ अहं प्रजाः सि-
सृक्षुस्तु तपस्तप्त्वा सुदुश्चरं॥ पतीन् प्रजानामसृजं महर्षीनादितो दश ॥३८॥ मरीचिमत्र्यंगि-
रसौ पुलस्त्यं पुलहं क्रतुं॥ प्रचेतसं वसिष्ठं च भृगुं नारदमेव च ॥३९॥ एते मनूंस्तु स-

सान्यानसृजन्भूरितेजसः॥देवान्देवनिकायांश्च महर्षीनमितौजसः॥४०॥यक्षरक्षःपिशाचांश्च गंधर्वाप्स
रसोऽसुरान्॥नागान्सर्पान्सुपर्णांश्च पितॄणां च पृथग्गणान्॥४१॥विद्युतोऽशनिमेघांश्च रोहितेंद्रधनूं
षि च॥उल्कानिर्घातकेतूंश्च ज्योतींष्युच्चावचानि च॥४२॥किंनरान्वानरान्मत्स्यान्विविधांश्च विहंगमा
न्॥पशून्मृगान्मनुष्यांश्च व्यालांश्चोभयतोदतः॥४३॥कृमिकीटपतंगांश्च यूकामक्षिकमत्कुणा
न्॥सर्वं च दंशमशकं स्थावरं च पृथग्विधं॥४४॥यथाकर्म यथाकालं यथाप्रज्ञं यथाश्रुतं॥यथायुगय
थादेशं यथो[illegible]यथा[illegible]॥४५॥एवमेतैरिदं सर्वं मन्नियोगान्महात्मभिः॥यथाकर्मतपोयो
गात्सृष्टं स्थावरजंगमं॥४६॥येषां तु यादृशं कर्म भूतानामिह कीर्तितं॥तत्तथा वोऽभिधास्यामि क्रम
योगं च जन्मनि॥४७॥पशवश्च मृगाश्चैव व्यालाश्चोभयतोदतः॥रक्षांसि च पिशाचाश्च मनु ॥३॥
ष्याश्च जरायुजाः॥४८॥अंडजाः पक्षिणः सर्पा नक्रा मत्स्याः सकच्छपाः॥यानि चैवंप्रकाराणि स्थल
जान्यौदकानि च॥४९॥स्वेदजं दंशमशकं यूकामक्षिकमत्कुणं॥ऊष्मणश्चोपजायंते य

च्चान्यत्किंचिदीदृशं॥५०॥उद्भिज्जाः स्थावराः सर्वे बीजकांडप्ररोहिणः॥ओषध्यः फलपाकांता
बहुपुष्पफलोपगाः॥५१॥अपुष्पाः फलवंतो ये ते वनस्पतयः स्मृताः॥पुष्पिणः फलिनश्चै
व वृक्षास्तूभयतः स्मृताः॥५२॥गुच्छं गुल्मं च विविधं तथैव तृणजातयः॥बीजकांडरु
हाण्येव प्रतानावल्य एव च॥५३॥तमसा बहुरूपेण वेष्टिताः कर्महेतुना॥अंतःसंज्ञा भवंत्येते
सुखदुःखसमन्विताः॥५४॥एतदंताश्च गतयो ब्रह्माद्याः समुदाहृताः॥घोरेऽस्मिन्भूतसं
सारे नित्यं सततयायिनि॥५५॥एवं सर्वं स सृष्ट्वेदं मां चाचिंत्यपराक्रमः॥आत्मन्यंतर्दधे
भूयः कालं कालेन पीडयन्॥५६॥यदा स देवो जागर्ति तदेदं चेष्टते जगत्॥यदा स्वपि
ति शांतात्मा तदा सर्वं निमीलति॥५७॥तस्मिन्स्वपिति तु सुस्थे कर्मात्मानः शरीरिणः॥

स्वकर्मभ्यो निवर्तंते मनश्च ग्लानिमृच्छति ॥५८॥ युगपत्तु प्रलीयंते यदा तस्मिन्महात्मनि ॥ तदायं स
र्वभूतात्मा सुखं स्वपिति निर्वृत ॥५९॥ तमो यदा समाश्रित्य चिरं तिष्ठति सेंद्रियः ॥ न च स्वं
कुरुते कर्म तदोत्क्रामति मूर्तितः ॥६०॥ यदाणुमात्रिको भूत्वा बीजं स्थास्नु चरिष्णु च ॥ समा
विशति संसृष्टस्तदा मूर्तिं विमुंचति ॥६१॥ एवं स जाग्रत्स्वप्नाभ्यामिदं स चराचरं ॥ संजी
वयति चाजस्रं प्रमापयति चाव्ययः ॥६२॥ इदं शास्त्रं तु कृत्वासौ मामेव स्वयमादितः ॥
विधिवद्ग्राहयामास मरीच्यादींस्त्वहं मुनीन् ॥६३॥ एतद्वोयं भृगुः शास्त्रं श्रावयिष्य ॥ ४ ॥
त्यशेषतः ॥ एतद्धि मत्तोधिजगे सर्वमेषोखिलं मुनिः ॥६४॥ ततस्तथा स तेनोक्तो
महर्षिर्मनुना भृगुः ॥ तानब्रवीदृषीन्सर्वान्प्रीतात्मा श्रूयतामिति ॥६५॥ स्वायंभुवस्या
स्य मनोः षड्वंश्या मनवोपरे ॥ सृष्टवंतः प्रजाः स्वाः स्वा महात्मानो महौजसः ॥६६॥ स्वारो
चिषश्चोत्तमश्च तामसो रैवतस्तथा ॥ चाक्षुषश्च महातेजा विवस्वत्सुत एव च ॥६७॥

स्वायंभुवाद्याः सप्तैते मनवो भूरितेजसः ॥ स्वे स्वेंतरे सर्वमिदमुत्पाद्यापुश्चराचरं ॥६८॥ निमे
षा दश चाष्टौ च काष्ठा त्रिंशत्तु ताः कला ॥ त्रिंशत्कला मुहूर्तः स्यादहोरात्रं तु तावता ॥६९॥ अहोरात्रे
विभजते सूर्यो मानुषदैविके ॥ रात्रिः स्वप्नाय भूतानां चेष्टायै कर्मणामहः ॥७०॥ पित्र्ये रात्रि
हनी मासः प्रविभागं तु पक्षयोः ॥ कर्मचेष्टास्वहः कृष्णः शुक्लः स्वप्नाय शर्वरी ॥७१॥ दैवे रात्र्य
हनी वर्षं प्रविभागस्तयोः पुनः ॥ अहस्तत्रोदगयनं रात्रिः स्याद्दक्षिणायनं ॥७२॥ ब्राह्म
स्य तु क्षपाहस्य यत्प्रमाणं समासतः ॥ एकैकशो युगानां च क्रमशस्तन्निबोधत ॥७३॥ चत्वा
र्याहुः सहस्राणि वर्षाणां तत्कृतं युगं ॥ तस्य तावच्छती संध्या संध्यांशश्च तथाविधः ॥७४॥
इतरेषु ससंध्येषु ससंध्यांशेषु च त्रिषु ॥ एकापायेन वर्तंते सहस्राणि शतानि च ॥७५॥

यदेतत्परिसंख्यातमादावेवचतुर्युगं॥एतद्द्वादशसाहस्रंदेवानांयुगमुच्यते॥७६॥दैविकानांयुगानां
तुसहस्रंपरिसंख्यया॥ब्राह्ममेकमहर्ज्ञेयंतावतीरात्रिरेवच॥७७॥एतद्युगसहस्रांतं
ब्राह्मंपुण्यमहर्विदुः॥रात्रिंचतावतीमेवतेहोरात्रविदोजनाः॥७८॥तस्यसोहर्निशस्यां
तेप्रसुप्तःप्रतिबुद्ध्यसृजतिमनःसदसदात्मकं॥मनःसृष्टिंविकुरुतेचोद्यमानंसिसृक्ष
या॥७९॥आकाशंजायतेतस्मात्तस्यशब्दंगुणंविदुः॥आकाशात्तुविकुर्वाणात्सर्व ॥५॥
गंधवहःशुचिः॥८०॥बलवान्जायतेवायुःसवैस्पर्शगुणोमतः॥वायोर
पिविकुर्वाणाद्विरोचिष्णुतमोनुदं॥ज्योतिरुत्पद्यतेभास्वत्तद्रूपगुणमुच्यते॥८१॥
ज्योतिषश्चविकुर्वाणादापोरसगुणाःस्मृताः॥अद्भ्योगंधगुणाभूमिरित्येषासृष्टिरादितः॥८२॥

परस्परानुप्रवेशाद्धारयंतिपरस्परं॥गुणंपूर्वस्यपूर्वस्यधारयंत्युत्तरोत्तरं॥८३॥यत्प्राग्द्वादशसा
हस्रमुदितंदैविकंयुगं॥तदेकसप्ततिगुणंमन्वंतरमिहोच्यते॥८४॥मन्वंतराण्यसंख्यानिसर्गः
संहारएवच॥क्रीडन्निवैतत्कुरुतेपरमेष्ठीपुनःपुनः॥८५॥चतुष्पात्सकलोधर्मःसत्यं
चैवकृतेयुगे॥नाधर्मेणागमःकश्चिन्मनुष्यानुपवर्तते॥८६॥इतरेष्वागमाद्धर्मःपादश
स्त्ववरोपितः॥चौरिकानृतमायाभिर्धर्मश्चापैतिपादशः॥८७॥अरोगाःसर्वसिद्धा
र्थाश्चतुर्वर्षशतायुषः॥कृतेत्रेतादिषुत्वेषांवयोह्रसतिपादशः॥८८॥वेदोक्तमायु
र्मर्त्यानामाशिषश्चैवकर्मणां॥फलंत्यनुयुगंलोकेप्रभावश्चशरीरिणां॥८९॥अन्ये
कृतयुगेधर्मास्त्रेतायांद्वापरेऽपरे॥अन्येकलियुगेनृणांयुगह्रासानुरूपतः॥९०॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तपः परं कृतयुगे त्रेतायां ज्ञानमुच्यते द्वापरे यज्ञमित्याहुर्दानमेकं कलौ युगे ।।९१।। ब्राह्मं कृत
युगं प्रोक्तं त्रेतायां क्षत्रियं युगं ।। वैश्यो द्वापरे इत्याहुः शूद्रः कलियुगः स्मृतः ।।९२।।
सर्वस्यास्य तु सर्गस्य गुप्त्यर्थं स महाद्युतिः ।। मुखबाहूरुपज्जानां पृथक्कर्माण्यकल्पय
त् ।।९३।। अध्यापनं अध्ययनं यजनं याजनं तथा ।। दानं प्रतिग्रहं चैव ब्राह्मणाना ।।८।।
मकल्पयत् ।।९४।। प्रजानां रक्षणं दानमिज्याध्ययनमेव च ।। विषयेष्वप्रसक्तिश्च क्षत्रियस्य स
मादिशत् ।।९५।। पशूनां रक्षणं दानमिज्याध्ययनमेव च ।। वाणिज्यं च कुसीदं च वैश्यस्य च कृ
षिमेव च ।।९६।। एकमेव तु शूद्रस्य प्रभुः कर्म समादिशत् ।। एतेषामेव वर्णानां शुश्रूषामन

सूयया ।।९७।। ऊर्द्ध्वं नाभेर्मेध्यतरः पुरुषः परिकीर्तितः ।। तस्मान्मेध्यतमं त्वस्य मुखमुक्तं स्वयंभुवा ।।९८।। उत्तमां
गोद्भवाज्ज्येष्ठ्याद्ब्रह्मणश्चैव धारणात् ।। सर्वस्यैवास्य सर्गस्य धर्मतो ब्राह्मणः प्रभुः ।।९९।। तं हि स्वयंभूः स्वादास्या
त्तपस्तप्त्वादितोऽसृजत् ।। हव्यकव्याभिवाह्याय सर्वस्यास्य तु गुप्तये ।।१००।। यस्यास्येन सदाश्नन्ति हव्यानि त्रि
दिवौकसः ।। कव्यानि चैव पितरः किं भूतमधिकं ततः ।।१।। भूतानां प्राणिनः श्रेष्ठाः प्राणिनां बुद्धिजीविनः ।।
बुद्धिमत्सु नराः श्रेष्ठा नरेषु ब्राह्मणाः स्मृताः ।।२।। ब्राह्मणेषु च विद्वांसो विद्वत्सु कृतबुद्धयः ।। कृतबु
द्धिषु कर्तारः कर्तृषु ब्रह्मवेदिनः ।।३।। उत्पत्तिरेव विप्रस्य मूर्तिर्धर्मस्य शाश्वती ।। स हि धर्मार्थमुत्प
न्नो ब्रह्मभूयाय कल्पते ।।४।। ब्राह्मणो जायमानो हि पृथिव्यामधिजायते ईश्वरः सर्वभूतानां ध
र्मकोशस्य गुप्तये ।।५।। सर्वं स्वं ब्राह्मणस्येदं यत्किंचिज्जगतीगतं श्रैष्ठ्येनाभिजनेनेदं सर्वं वै ब्रा

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

स्वरेणोर्हति ॥६॥ स्वमेव ब्राह्मणो भुंक्ते स्वं वस्ते स्वं ददाति च ॥ आनृशंस्याद्ब्राह्मणस्य भुंजते हीतरे
जनाः ॥७॥ तस्य कर्मविवेकार्थं शेषाणां चानुपूर्वशः ॥ स्वायंभुवो मनुर्धीमानिदं शास्त्रमक
ल्पयत् ॥८॥ विदुषा ब्राह्मणेनेदमध्येतव्यं प्रयत्नतः ॥ शिष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सम्यङ् नान्येन केन
चित् ॥९॥ इदं शास्त्रमधीयानो ब्राह्मणः शंसितव्रतः ॥ मनोवाग्देहजैर्नित्यं कर्मदोषैर्न लिप्य ॥७॥
ते ॥१०॥ पुनाति पंक्तिं वंश्यांश्च सप्त सप्त परावरान् ॥ पृथिवीमपि चैवेमां कृत्स्नामेकोपि सो
र्हति ॥११॥ यथा त्रिवेदाध्ययनं धर्मशास्त्रमिदं तथा ॥ अध्येतव्यं ब्राह्मणेन नियतं स्वर्गमि
च्छता ॥१२॥ इदं स्वस्त्ययनं श्रेष्ठमिदं बुद्धिविवर्द्धनं ॥ इदं यशस्यं सततमिदं निःश्रेयसं परं ॥१३॥ अ
स्मिन्धर्मोखिलेनोक्तो गुणदोषौ च कर्मणां ॥ चतुर्णामपि वर्णानामाचारश्चैव शाश्वतः ॥१४

आचारः परमो धर्मः श्रुत्युक्तः स्मार्त एव च ॥ तस्मादस्मिन्सदा युक्तो नित्यं स्यादात्मवान्द्वि
जः ॥१५॥ आचाराद्विच्युतो विप्रो न वेदफलमश्नुते ॥ आचारेण तु संयुक्तः संपूर्णफलभाक्
स्मृतः ॥१६॥ एवमाचारतो दृष्ट्वा धर्मस्य मुनयो गतिं ॥ सर्वस्य तपसो मूलमाचारं जगृहुः प
रं ॥१७॥ जगतश्च समुत्पत्तिं संस्कारविधिमेव च ॥ व्रतचर्योपचारं च स्नानस्य च परं
विधिं ॥१८॥ दाराधिगमनं चैव विवाहानां च लक्षणं ॥ पंचयज्ञविधानं च श्राद्धक
ल्पं च शाश्वतं ॥१९॥ वृत्तीनां लक्षणं चैव स्नातकस्य व्रतानि च ॥ भक्ष्याभक्ष्यं च शौचं
द्रव्याणां शुद्धिमेव च ॥२०॥ स्त्रीधर्मयोगं तापस्यं मोक्षं संन्यासमेव च ॥ राज्ञश्च धर्म
मखिलं कार्याणां च विनिर्णयं ॥२१॥ साक्षिप्रश्नविधानं च धर्मं स्त्रीपुंसयोरपि ॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

विभागधर्म्मं द्यूतं च कंटकानां च शोधनं ॥२२॥ वैश्यशूद्रोपचारं च संकीर्णानां च संभवं ॥ आपद्धर्मं च
वर्णानां प्रायश्चित्तविधिं तथा ॥२३॥ संसारगमनं चैव त्रिविधं कर्मसंभवं ॥ निःश्रेयसं क
र्मणां च गुणदोषपरीक्षणं ॥२४॥ देशधर्मान्जातिधर्मान्कुलधर्मांश्च शाश्वतान् ॥ पाखंड
गणधर्मांश्च शास्त्रेस्मिन्नुक्तवान्मनुः ॥२५॥ यथेदमुक्तवान् शास्त्रं पुरा पृष्टो मनुर्म ॥ ८ ॥
या ॥ तथेदं यूयमप्यद्य मत्सकाशान्निबोधत ॥२६॥ इति मानवे धर्मशास्त्रे जठदुसति
नाम प्रथमोध्यायः ॥१॥ विद्वद्भिः सेवितः सद्भिः नित्यमद्वेषरागिभिः ॥ हृदयेनाभ्यनुज्ञातो यो धर्म
स्तं निबोधत ॥१॥ कामात्मता न प्रशस्ता न चैवेहास्त्यकामता ॥ काम्यो हि वेदाधिगमः कर्म
योगश्च वैदिकः ॥२॥ संकल्पमूलः कामो वै यज्ञाः संकल्पसंभवाः ॥ व्रता नियमधर्माश्च